

УДК [016. 929]: 821.161.2.09
DOI 10.31494/2412-933X-2019-1-8-49-64

LOST / NOT LOST GENERATION: ERNEST HEMINGWAY – Sixties- MAYDAN – HYBRID WAR

ВТРАЧЕНЕ / НЕВТРАЧЕНЕ ПОКОЛІННЯ : ЕРНЕСТ ХЕМІНГВЕЙ – ШІСТДЕСЯТНИЦТВО – МАЙДАН – ГІБРИДНА ВІЙНА

LARYSA REVA,
candidate of philological sciences,
member of Academy of Higher
Education of Ukraine, member of
National Union of local historians of
Ukraine

ЛАРИСА РЕВА,
кандидат філологічних наук,
член-кореспондент Академії Вищої
Освіти України,
член Національної Спілки
краєзнавців України

<https://orcid.org/0000-0002-6623-362X>
lesyareva7@gmail.com

Original manuscript received March 07, 2019

Revised manuscript accepted April 12, 2019

ABSTRACT

The article is based on one-time symbolic coincidences of 2014: the 200th anniversary of the birth of the Great Kobzar, and the day of his memory. In addition, Ukraine has entered the phase of war imposed on it. The problem raised by the author in the previous part is a continuation of literary research, and today it is especially relevant, since on the horizon – not only the preservation of the Ukrainian nation, its history, which, unfortunately, according to certain patterns, can repeat itself, but also Ukraine itself as a state. On the parallels of creativity, the classic of world literature, E. Hemingway, who could not stand the exams of life, letting himself in a bullet, Ukrainians bravely resist the enemy. The viciousness of Ukrainians during the Maidan, the war in the East of Ukraine, the daily feat of action is as if the opposition to easy courage, a manifestation of the fierce resistance of reality-"I will not give up without a fight." An attempt is made to investigate what does the "new literature" mean? Perhaps it's just an atypical phenomenon on the literary front of a personal creative biography caused by the tragic extreme of 2014? Literature Maidan has grown into military literature devoted to the events of the war in the East of Ukraine. Yesterday's Maidanivtsi, today's volunteers began to defend their native land from hostile attacks. The feat of heroes, whose star broke out for Ukraine, testifies to the indisputable will of ordinary Ukrainians to escape from the bondage of slavery, at the cost of their own lives, fighting for freedom. And the phenomenon of the feat continues. The author presents a number of urgent tasks that need to be implemented. Losing the enemy information warfare, we have to win this fight. There is an urgent problem – to create unique portraits of Ukrainians, in their absolute multiplicity – in life, language, interviews, memoirs, epistolars, etc. – in our lives, in past centuries, to show the female phenomenon, various foreign influences – to present a unique collection of Ukrainian national portraiture in the literary biography. Our goal is not to quantitatively do this, but to find the essential difference between a Ukrainian and, conversely, something similar. We should be closer to the world, open to communication, to tell

more about the seven themselves, about the war-true, honest, frankly. To eliminate white spots of whatever kind of silence – with mass media, movies, classical literature, journalism, painting, theatrical performances, etc.

Key words: *E. Hemingway, personality, a person mentality, poetry, literature.*

Так співпало, що 2014 рік збігся за часом із 200-річчям від дня народження Великого Кобзаря, і почався днем його пам'яті. Тарас Шевченко (Рева, 2014 : 112 с.), як і всі великі поети, прожив недовго – помер на наступний день після того, як йому сповнилося повних 47 років – 10 березня 1861 року, – через тиждень після скасування кріпосного права в Російській імперії. Симптоматично, що простий кріпосний хлопчина з українського села піднявся до рівня особистості світового масштабу, борячись за свободу свою і свого народу, і сьогодні постає як головний герой українського пантеону.

В ці дні завершилося багаторічне повстання українців проти нав'язаної їм радянської влади, і коли падає у нашій країні черговий пам'ятник Леніну і комуністичним вождям, це вселяє радість, оскільки прославляти тиранів і називати вулиці на честь убивців – властиве лише недалекій нації, яка не поважає ні себе, ні своїх героїв.

Вулиця «Небесної Сотні». Це – фрагмент вчорашньої вулиці Інститутської, де пролилася кров героїв України. Їх чисельність на той момент уже переважила за 400 чоловік. Хто вони, ці герої?

Влад Зубенко, харківчанин, активіст Євромайдану, який помер 28 лютого 2014 року від вогнепального кульового поранення на Інститутській, у квітні мав би усього 23 роки. Останній запис на його сторінці в соціальній мережі, був: «Як тебе не любити, Києве мій». Зараз його сторінка в повідомленнях: «Слава Герою Небесної Сотні».

В ніч із вівторка на середу (18 лютого 2014 р.) був убитий журналіст газети «Вести» В'ячеслав Веремій. Його побили, а потім застрелили. Він став першим загиблим журналістом в Україні з початку Євромайдану.

Устим Голоднюк (Збараж, Тернопільська обл., 19 років), Ігор Костенко (Львів, 22 роки), Віталій Коцюба (Львів, 22 роки), Олександр Плеханов (Київ, 22 роки), Іван Теплюк (Чернігів, 20 років), Максим Третяк (Чернігів, 20 років), Юрій Пасхалін (Черкаська обл., 29 років)... Список можна продовжувати. Це – справжня еліта України. Герої України. Творці нової історії.

А потім, у травні 2014 р., розпочалася війна під назвою «АТО» на Сході України. Ті райони Донеччини та Луганщини, які не зуміли визначитися в європейському виборі країни, піддалися на провокаційні закиди проросійських кримінальних авторитетів, зажадали федералізації країни, сформувавши об'єднання «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка». Провівши референдуми впродовж місяця, їхні ватажки, керовані Кремлем, розпочали безпрецедентний наступ на мову, історію України, інші цивілізаційні процеси. Потерпало від цього місцеве населення. Це вилилося у війну України з Росією, що після окупації в березні 2014 р. Криму, виявилася жорстоким експериментом для життя самої держави

України, яка, так сталося, не мала своєї армії, і за 20 років Незалежності скоротила й зменшила фінансування силових структур – на той момент, коли Росія, навпаки, тільки нарощувала свою мілітаристську міць. Військова ескаляція Росії, переслідування нею татар, українців, проведення духовно-інформаційної війни за свідомість, інтелект і душі українців набули небачених розмірів. Сталася реальна небезпека воєнної тотальної загрози не лише Україні, а і всьому світові. Українці змушені шукати систему координат національної безпеки України на мапі світу, «оголошувати внутрішню і міжнародну мобілізацію для локалізації сучасних небезпечних викликів людству, зокрема такого важливого духовно-інформаційного елемента в надбудові держави, як ідеологічне її забезпечення» [Вовканич]. Духовно-інтелектуальні еліти нації саме зараз мали б звернути увагу вітчизняного загалу і світової громадськості на небезпеку ідеології як брехні, що знову кинута Росією у світовий інформаційний простір для виправдання анексії Криму тощо. Українці, програвши інформаційну війну, програють усе: мову, освіту, культуру, молодь, економіку, армію, вибори, територію, врешті – національну ідентичність і майбутнє. Без Київської Русі, Помісної Церкви, без України немає Російської імперії. А коли імператив ідеологічного забезпечення розбудови єдиної Соборної національної держави відсутній, то це безупинно призводить до виродження держави, а не до духовного відродження. Ми, як нація, повинні реалізувати свою соціогуманістичну ідею – бінарного захисту і людини, і нації. Українець на своїй, а не на чужій землі, як говорив Пророк, Тарас Шевченко.

Взимку 2014 р. на очах усього світу ми вчилися визнавати героями наших сучасників, які вирушали на барикади під тисячоголосне «Героям слава!» і відлітали до Небесної Сотні, супроводжувані нашим окропленим сльозою «Герої не вмирають!».

Героїзм – це чеснота одвічна. Це – готовність до високого вчинку, найвищий прояв самовідданості, мужності, хоробрості, зокрема у виконанні громадського обов'язку і той приклад добра, який герой подає світові. Тому в кожній добі – своя героїка, в кожного часу – свої герої. Героя впізнають за вчинками. Усією країною ми навесні 2014 р. вболівали за Юлія Мамчура й за майбутніх моряків, які заспівали український гімн, коли над їхнім навчальним закладом уже майорів чужий прапор, а згодом – плакали за генералом Кульчицьким і за оточеними українськими десантниками, котрі, не маючи часу на останнє «люблю» найдорожчим, лише обмінялися поглядами й узялися за руки, в одній із яких була граната. Силу духу звитяжців успадковує народ, із якого вони вийшли.

Над природою їхнього подвигу ще розмірковуватимуть у літературі, мистецтві, біографіці, в шкільних творах, нащадки тих, хто виборе нашу перемогу. У самих героїв на це часу немає.

18-річний Хома, як називали в «Азові» Андрія Снітка, не готувався до подвигу. Швидше до лекцій та семінарів, які очікували на студента влітку, проведеного на передовій. Та коли їхню групу закидали

гранатами, ліг на одну з них, зберігши життя кільком побратимам.

Подвиг – завжди від любові: до Матері, коханої, дитини, рідного краю, України й народу, часточкою якого ми відчуваємося. Вирішальної миті ця любов спонукає вчинити так, як не сподівався, не планував, не очікував від себе самого. Не осягнувши розумом – причаститися душею до вічного подвигу, поставивши вище власного ще чийсь життя.

Олександр Онищенко, командир розстріляного впритул спецпідрозділу «Альфа», що потрапив у засідку бойовиків, загинув, захищаючи поранених.

21-річний Владислав Кузнецов, не роздумуючи схопив гранату, що влетіла до їхнього БТР, і викинув її голіруч, заплативши за врятоване життя побратимів ампутованою кистю руки та численними осколковими пораненнями. У героїв завжди – свій за свого, брат за брата.

Геройство, будучи захопленим ворогом і зберегти недоторканим те, що маєш у серці; не зректись, не звести наклеп, нікого і нічого не видати, не зрадити.

Володимир Рибак не знав, що героїчно загине, цілком природно для себе пошановуючи Україну та її прапор, саме за них поклав свою душу й тіло.

І скільки їх, героїв, відданих українській ідеї, стійко несуть хрест страждань, часом, і катувань, в ім'я України! Або й кожним своїм кроком стають рупором правди для народу країни-агресора, як-от наша мужня льотчиця Надія Савченко.

Василь Сліпак народився 20 грудня 1974 року у Львові. Український оперний співак, соліст Паризької національної опери. Він більше 19 років прожив у Франції, зробив блискучу кар'єру. Але коли почалася війна на Сході, взяв собі позивний «Міф» і поїхав боронити Донбас. Повертаючись до Франції, займався волонтерством, збирав допомогу для української армії. 29 червня 2016 року він загинув саме там, де вчора точилися запеклі бої. Бойовики зазнали страшених втрат.

А героїзм тилу в цілодобовому пакуванні солдатських аптечек та обладунків від зорі до зорі у регулярних поїздках на передову і нічних чергуваннях у шпиталях, у щоденній допомозі біженцям без жодного вихідного дня.

Виходячи із принципів соціогуманізму, розмежовуючи смисли секондхендівської допомоги – т. зв., гуманітарки для бідних, та гуманітарної політики держави (освіта, наука, медицина тощо), піару гуманітарних конвоїв агресорів, і, врешті, глибинної сутності нових соціогуманістичних засад парадигми бінарного захисту та розвитку людини та нації, їхнього майбутнього і буття в розмаїтому світі, у якому Шекспірівське поняття «бути» для України є архіважливим і доленосним, співвимірним до життя та смерті. Та вкрай важливими є наразі комплексні дослідження теоретико-методологічної основи формування в Україні нової політики, що ґрунтувалася б на універсальності парадигми паритетного захисту індивідуальних прав людини і колективних прав нації; водночас не виносила б на маргінес ані історію, ані сподвижників Української національної ідеї, ані її сучасну реалізацію як споконвічну мрію корінного народу, що дав назву

національній державі в центрі Європи (Вовканич, 2014). Тоді б особа нарешті дихнула б вільніше.

Література Майдану переросла в воєнну літературу, присвячену подіям війни на Сході України. Вчорашні майданівці, сьогоднішні добровольці стали боронити від ворожої навали рідну землю. Феномен подвигу триває. Українці бояться смерті, але не бояться помирати за честь своєї Вітчизни. Поява низки книг, публіцистичних та документальних свідчень у пресі, щоденникових нотаток стали ресурсом літературної біографіки. Яюсь під час конференції «Мислити з Україною» С. Жадан сказав: «Майдан був поразкою культури, бо культура – тобто люди культури, поети, музиканти, художники і все, що вони робили під час революції, – не змогло попередити насильство». Через культуру неможливо розмовляти з ворогом (Рева, 2016 : 101 – 117).

2014 р. позначився сплеском літератури, позначеної присвяті Революції Гідності та її героям. Комп'ютер видавав дивні тексти, де майже не було дедуцтій, а лише хронологія емоцій і настроїв. Щоденник набув значення, як етюдник для художника. Так заговорили про з'яву «нової літератури». Чи не вперше таке припущення з'явилося у книжці «Літопис самовидців», упорядковану О. Забужко (К.: Комора, 2014), в передмові до якої С. Алексієвич охарактеризувала стилістику текстів, а їх три сотні сторінок, присвячених знаним персонам і невідомим неофітам: «Все первинно, ще незаймано, неопрацьовано ні часом, ні літературою... Можливо, минув час Толстого і Достоєвського, настав час толстих і достоєвських. Час свідків»... Далі вона поспішила із фіксацією плінних рефлексій, оскільки «це прогавлена історія, вона зникає безслідно – історія людських почуттів».

За п'ять місяців до цієї книги вийшла збірка «Євромайдан: хроніка відчуттів» (Брустурів; Дискурсус) – щоденникові нотатки п'яти авторів – Т. Прохаська, І. Ципердюка, Ю. Андруховича, С. Жадана, Ю. Винничука. А навесні 2015 репрезентовано «Дневник Майдана» А. Куркова (Х.: Фоліо). Назвати подібну літературу «ною» не можна, однак, зважаючи на її чималий потенціал та шквал публіцистики різної орієнтації з героями-українцями з наголосом на національній ментальності, все ж ігнорувати не випадає. Зазначимо, що долучилося до процесу філософське видавництво «Дух і Літера» (Олена Степова з книгою «Все будет Украина!», релігійні «Свічадо» (Климентія і Михайло Димид «Каміння Майдану») та «Дуліби» (Юлія Орлова «111 днів Майдана: записки киевлянки») та «Брайт Стар Паблішінг» (Крістіна Бердянських «Є люди. Теплі історії з Майдану», «Альфа реклама» (Ірина Аніловська «Война: переписка однокласників») (Рева, 2015 : 251 – 257); (Reva, 2015 : 258 – 264).

Продовжується тема війни, героїзм, мужність людини, але вже перенесені в іншу, українську, площину – від попередніх світових воєн, афганської тематики, «чорнобильської» та постсоветської – книга С. Алексієвич «Час second hand: кінець червоної людини» (К.: Дух і Літера, 2014) – в жанрі класичної «усної історії» – несанкціонований експеримент із колективною пам'яттю (Нобелівська премія з літератури,

2015). Традиційний варіант «усної історії» завжди мав медіатора (науковця-збирача, журналіста-інтерв'юєра, укладача), які виконували консолідуючу роль духівника при таїні сповіді. Нині свідки сповідуються в мережі, і їхній психоаналіз не обмежується стримом, контактуючи з загалом різної конституції, – емоційні та інтелектуальні, порушуючи різноспрямовані хвилі юзерів, почасти засвічуючи нові імена авторів різноманітних мемів, із яскравими постами логотипів, що набирають відразу велику кількість лайків, і групуються в купі найбільш читабельних пабликів.

Війна, що носить назву АТО, безупинно вносить свої корективи, не зважаючи ні на які закони, виявляючи нових героїв. Тобто, маємо неопрацьований літературою потік підсвідомих реакцій, що потрапляють мало не до пандемічної хитавиці смислів. Означення «нова література», з великим домішком традиційного нуару, ейфорійне протиставлення дилетантського письма професійному — це «каналізування масової свідомості у деградацію» (Атипова література, 2015). Помірковуємо і над іншим поглядом: мовляв, є й прихильники думки, що лише емоційний контакт із дійсністю єдино здатний вказати шлях до істини. Але то вже питання віри (Атипова література, 2015).

Багато хто прийшов у літературу без спеціальної освіти, і через це виникає нерозуміння того, як писати. Здається, що нинішнього користувача свідомо опустили до такого рівня, оскільки з оглумленим народом набагато легше й краще розмовляти будь-якою мовою. Особливо це стосується російського ринку книг із об'єктивно зараженими думками.

Протистоять їм інші книги. С. Бондаренко написав «Майдани і магнати» (К.: Український пріоритет, 2014) – свого роду міні-серіал із трьох поем, остання із яких написана взимку 2014 р., під час зачистки Майдану, прагнучи відрефлексувати апокаліптичні явища. У такому форматі книга – поезія в прозі, чиста публіцистика, причому в усіх її регістрах, із журналістськими розслідуваннями, плюс квазі-патріотична риторика (на кшталт – монголо-донецьке іго і т.ін.), та безумовно саркастична метафорика дали підстави говорити поетові-рецензентові І. Кручику, що тут «пригадуються найсміливіші штукарства раннього Павла Тичини й пізнього Івана Драча», часом нагадуючи «витвори генної інженерії» (Голос України. – 2015. – 17 січ.). Це стосується насамперед і часто вживаних С. Бондаренком паліндромів – віршів, однаково читаних і з початку, і з кінця. М. Жулинський, продуцент точних дефініцій, автор передмови до книги, розгубився із визначенням жанру книги. Автор всі три твори назвав «поемами-кліпами», що не є новацією, оскільки українські літератори говорять про кліп-свідомість сучасної людини давно (наприклад, Є.К. Бистрицький, С.В. Пролєєв, Р.В. Кобець, Р.В. Зимовець в книзі «Ідея культури: виклики сучасної цивілізації» (К.: Альтерпрес, 2003. – 192 с.). Так, у вступі до книги автори намагалися теоретико-методологічно врахувати виклики сучасності та подолати стереотипи та небезпеки. Їхня філософська стратегія полягає в тому, щоб показати та забезпечити відкритість дискурсу культури. Згідно із сучасним дискурсом культури, дослідники не спинялися на аналізі лише

метафізичних питань, що виникають через дослідження культури як буття. Вони намагалися з'ясувати взаємозв'язок онтології культури та своєрідної онтики суспільних інституцій — влади, права, громадянського суспільства, масових рухів, регіональних конфліктів та ін. Саме висвітлення культури як, з одного боку, цілком певного способу буття людей, а з іншого — як буття, що відкриває світ для людини і має силу тримати його відкритим для безлічі різноманітних людських дій та здійснень в умовах викликів сучасної цивілізації (Бистрицький, 2003 :3-11 : 77-96).

В. Шевчук свій останній роман назвав «клаптиковим» (Шевчук В. Фрагменти із сувою мойр. — К.: Либідь, 2014), сюжети яких об'єднані у три більші конгломерати-томи («Кросворд», «Театр прози», «Милый кохання тягар») – трагікомедії, замішані в різних пропорціях на детективній, любовній, історико-мемуарній і химерно-містичній основі. Остання «покриває» перші дві, вписуючись в саркастичну: чоловік на прізвисько Єва та жінка на прізвисько Адама йдуть кригою річки серед величезного темного простору небесних світил і вищих сил у пошуках самогону, а навколо них у танці з'являються собаки, й людський сюжет уже перетворюється на собачий танець (не вальс, але щось загрозливіше). Ось молодий науковець несподівано зустрічає в електричці дівчину з університету, де нещодавно навчався, й намагається розгадати її родинну таємницю, котра, виявляється, має стосунок і до нього. Ось літній письменник допомагає приятелю-історику описати сюжет його родового «любовного прокляття». А ось студент, що знімає кімнату в абсолютно божевільній сімейці, де на горічці висить мотузка, зав'язана в петлю, за вікном сидить дівчина й малює картину, а в двері шарпається чоловік, щоб нашептати трохи алегоричних історій про мух і павуків...Місце дії –провінційне передмістя, означене як житомирське або таке, що як житомирське вгадується, часів другої половини існування Радянського Союзу з ескападами в сучасність або в барокову давнину. Географічні й історичні реалії сильно не акцентуються, проте подані через дуже виразні, яскраві й промовисті деталі. Такий собі постмодерний контекст з самотрактуванням, авторським метатекстом з педантичними самокоментарями. Біографістика тут вирає філософським авторським правом, вираженням в ментальному ключі.

Нормальне культурне життя у прифронтовій зоні – кіно, кафе, виставки, концертні зали, театри, стадіони, лекторії – це свого роду форма спротиву ворогові, і вона має бути присутньою, інакше огорне депресія, і ворог святкуватиме свою перемогу, оскільки надвечір там уже завмирає: люди бояться виходити на вулицю, залакани, а ворог тріумфує – вдалося перемогти дух, багато хто від'їжджає, ходять чутки про завезених тітушок, про «вату» тощо. Вибити місто із колії, із власного життя, зруйнувати особистість, посіяти депресивні настрої, страх, щоб людина руйнувала себе внутрішньо – основне завдання ворога. Саме тому необхідно приїздити сюди музикантам із концертами, письменникам, щоб не дати ворогові глумитися над культурою. І стояти

осторонь, відгородившись від усього, ніби «моя хата скраю» – не вдається.

Дуже добре, що врешті стане можливим доступ до архівів КДБ. Власне, цей доступ завжди був закритим. Люди хочать знати правду. Дискурс переможця – також у рамках старої політтехнології. Країна СРСР – країна-переможець у Другій Світовій війні. Але правда у тому, що Радянський Союз шлях до Берліна закидав людським м'ясом. Мислити категоріями «виграв-програв» є логічною помилкою, пасткою, до якої потрапляли цілі народи й культури. Поняття, що існує у психології «non winning» («не перемога»), особливо унаочнюється в українській культурі: багато подій, які названо «перемогами», насправді – не перемога, а опиняються у тій категорії: не перемога, але й не програв. Узяти б хоча приклад УПА. Ніби й прогнали фізично, а результативно – ні. Вони боролися за незалежну Україну, і їхня боротьба виграла. Лише розтяглася по часові і іншим способом. Вони розкачали сталінську імперію, зламали усталені стереотипи. У таборах бійці УПА поводили себе як військовополонені, вони не були переможеними, вимагали собі статусу політ'язнів. Це – радикальний поворот в історії радянської пенітенціарної системи. Усі повстання в ГУЛАГах – Норільську, Воркуті, Кенгіра – це повстання, організовані бійцями УПА. Вони і ув'язненими залишилися вірними собі: воювали спочатку проти фашистського поневолення, а потім – проти більшовицького ярма. За свободу, гідність, незалежність своєї країни. Дух Майдана – якоюсь мірою це й дух воїнів УПА. Важко передати, як радянське НКВД убивало особистість. І якщо відкрити архіви, можна оприлюднити багато фактів, прізвиськ, невідомих раніше. Виявити багато тих, хто звався героєм, а насправді був зрадником, пристосуванцем, убивцею. Музей радянської окупації, який став працювати у багатьох країнах колишнього соцтабору, провадить багато викривальної наукової і популяризаторської роботи. І тоді стане очевидним і те, що, починаючи від дня оголошення нашої Незалежності, впритул до «Гібридної війни» мало що змінилось, хіба що масштабно й технологічно. Пам'ять часу, на щастя, немилосердна. Сталін, який багато зробив для зміцнення керованої ним держави, запам'ятався по морю пролитої крові, а Хрущов – не лише за його амністіями, але й за те, як він таврував та принижував інтелігенцію. Все не так просто. Від уроків минулого, від тягаря репутацій нікуди не подітися. Це зветься справедливістю. Ми ще продовжуємо жити в огидному КДБістському детективі. Оскільки опрацьовувано усю Україну, а Донецьку, Луганську області – ще й дбайливо і старанно. Дистриб'ютором у регіоні встиг стати російський монополіст. Мова про книговидавництво. Українська книга тут відкинута спочатку з ринку, а пізніше й з виробництва. Росія старанно планувала демонтаж України. І Схід, і Захід, і Південь. Але минуле століття сильно змінило ментальність українців. Над цим періодом іще необхідно старанно працювати, багато чого розшифровувати, піднімати архіви, адже немає повного аналізу, а про переосмислення цього періоду годі й говорити. І, напевне, деякі аксіоми ще належить уточнювати,

корегувати. Адже такого масованого удару зі свідомості та психології людей наука ще не знала. Ми стали ніби піддослідними кроликами, приміряючи все на себе: адже людина є піддана, лише, до якої міри? Адже виробництво рабів, які не усвідомлюють свого рабства – це якраз і є прямим наслідком Гібридної війни.

А. Ілларіонов, колишній радник В. Путіна з економічних питань, останнім часом розмірковуючи над тим, щоб оселитися в Києві, де йому найкомфортніше, охарактеризував Майдан так: «Майдан увібрив у себе елементи і представницької влади, і виконавчої, і судової – це загалом механізм суспільного життя країни. Важливо не загубити його таким, якимось чином сплавити з традиційними, добре відомими в інших країнах державними інститутами». На його думку, узвичаєна національна держава у нас тим і не виходить, що історично, традиційно, генетично її форма має більше походити на Майдан. Ні Верховна Рада, ні інші органи не можуть бути рівні Майданові. Там, на Майдані, не було корупції, очевидно, не в характері українців проблема, а в трансляції волі громадян до цих самих державних інститутів. Наш національний проєкт яскравою силою запалав силою духу та нескореності українців – під час Майдану, під час війни. В Україні – величезний потенціал, тільки знайти правильне рішення його реалізації.

2014 рік, отже, не приніс багатьом нашим читачам і критикам, які постійно перебувають у черговому очікуванні «великого українського роману», значного прозового явища і хорошої поезії. Відтак, криза економічна та затьожна війна безумовно спричинили кризу і в літературі, і в літературознавчій критиці. Від цього потерпає і біографіка літератури. Причин цьому декілька. Ми не знаємо до кінця своєї історії. Лише в кінці ХХ ст. почали з'являтися правдиві історії країни, одна із найперших – українського канадійця О. Субтельного : «Єдина країна в світі, де не викладалася в університетах історія цієї країни, де історія вважалася чимсь забороненим, ворожим і контрреволюційним, – це Україна. Другої такої країни на земній кулі нема» (Довженко, 2010 : 39). А звідси і досі: українське суспільство досі ще не розібралося зі своїм минулим, не зробило селфі. І вже нічого списувати на ідеологічний камуфляж, виставляючи себе такими характерниками. «У нас не сформувалася єдина історична свідомість. У багатьох країнах історична пам'ять у різних регіонах відрізняється. Та мусить бути спільна пам'ять. У нас, на жаль, не сформовано гуманітарну політику. За Ющенка велика увага приділялася Голодомору. Але це не об'єднало народ. В Україні є чотири трагедії новітньої доби: Голодомор, Голокост, депортація татар і Волинська трагедія. Усі ці явища пов'язані одне з одним. Ми страждаємо через те, що говоримо тільки частину правди, у нас суб'єктивно вибіркові уявлення про історію», – сказав І. Шупак, історик із Дніпропетровщини (Жук, 2017). Однак, за словами В. Симоненка, «визнаючи себе естафетами нового, предтечами «свободи духу і правди слова», прагнучи до суверенного мислення і в поезії і в громадських справах, молоді сьогоднішні поети вірять, як писав Василь Симоненко у щоденнику, що вони своїми думками угноють ґрунт, «на

якому виросте гігант – прийдешній Тарас або Франко». «Жду його, як віруючий прирештя Христова... Вірю, що мені пощастить почути радісну осанну на честь його приходу» (Шістдесят поетів шістдесятих років, 1967 : 299). Та поетові того не судилося.

Проґавлена історія лягла в основу книги луганського публіциста, журналіста В. Торби «Я – свідок» (К., 2015). Книга отримала премію імені Джеймса Мейса в галузі публіцистики. Це – записки з окупованого Луганська, де на очах автора відбувалося захоплення адмінбудівель та СБУ в Луганську. Він спостерігав за розвитком воєнних дій у рідному місті, який сниться йому щочоночі, хоча уже більше року живе і працює в Києві. Розповідає й про те, як під впливом обстрілів змінювалися життя та світогляд місцевих жителів, і побоюється, що за подібних обставин місто може не повернутися до складу України, оскільки ніхто по-справжньому його не відвоює. Російська ж сторона, – говорить В. Торба, – миттю зорієнтувалася, і запровадила такі собі формуляри про «злочинність української армії», куди заноситься все: що було, і чого не було. А в нас були такі випадки, коли рубали руку із наколкою тризуба, але це ніде не задокументовано. «А між тим, – пише журналіст, – відбувається справжній етноцид і геноцид проти українського народу. Ми повинні на весь світ волати, що нас убивають, нашу територію окуповано, а Росія небезпечна не лише для України, а й для всього світу. Лише волонтери по-справжньому опікуються армією. Правозахисники хоч і роблять усе можливе, проте системної роботи зі збору доказів про знищення українського народу і злочини російських бойовиків зараз немає, а це потрібно робити обов'язково».

Книгу «Аеропорт» колишнього російського громадянина, а нині – американського військового фотокора «Los Angeles Times» С. Лойка, який опинився в Донецькому аеропорту разом із кіборгами, побудовано на реальних фактах. У ній відтворено атмосферу боїв за Донецький аеропорт, розкрито образи новітніх героїв, їх героїзм, мужність. Відомо, що книгу привозять до Росії та ДНР, де на роман записують у таємну чергу з паролями та явками. Дехто купує її для рідних, щоб «прозріли». Кажуть, що на окупованих територіях її читають й окремі «ополченці». Роман читають на передовій і дарують волонтерським коштом у шпиталях.

Додамо й про Івана Олійника, колишнього начальника космодрома «Плісецьк», генерала-полковника, доктора технічних наук, автора книги «Мої земні та космічні орбіти». Ще в роки здобуття Україною Незалежності, 1992 р., перший міністр оборони К. Морозов, закликав його до України на посаду свого заступника, і він покинув престижне житло на Рубльовському шосе, дачу на Істрі, поважаю посаду у московському главу, сказавши: «Не вдоволений сьогодні». А мова йшла про генеральних конструкторів, імена яких щойно розсекретили. «Образливо, що про них не говорять, не пишуть, ними не захоплюються, не пробуджують у молоді бажання піти їхнім шляхом. Усі знають ... естрадних співаків. Артистами заповнюють телеефір, навіть, якщо їхня виконавча майстерність упала, а людей, ґенеруючих геніальні ідеї, тих, хто запропонував передові технології, був визначним

організатором і зберіг мир на Землі, забули» (Никуленко, 2015). Так само, і досі багато імен визначних майстрів слова незаслужено забуто, ще не «піднято» із кадебістських архівів. Тому постає нагальна проблема – створити унікальні портрети українців, в абсолютності багатограння – у побуті, мові, інтерв'ю, споминах, епістолярії тощо – в нашому житті, в минулих століттях, показати жіночий феномен, різноманітні інородні впливи – представити унікальну колекцію збірного портрета українця в літературній біографії ці. Наша мета – не кількісно це зробити, а знайти те суттєве, що відрізняє українця, і, навпаки, що є схожого.

Найточніше, і найголовніше – «з коліс» реагує на всі літературні процеси періодика. Літературну біографіку ніхто, зрозуміло, не виокремлює, проте вона незмінно присутня під кожним рядком стосовно того, про що публікує. Зміни в житті суспільства в перехідних періодах приносять усвідомлення заміни інформаційної моделі, яка переставала відповідати громадським інтересам, суперечувала призначенням ЗМІ, не задовольняла інформаційним потребам суспільства. З віддалі 20-річної відстані вся грандіозність змін видніше вбачається. Практично все, чим зараз ми живемо – все звідти: і технології масової забудови – від примітивних перших п'ятиповерхівок до сучасних комфортабельних комплексів, і ракетно-космічний щит від можливих втручань іззовні, і нові сорти сільськогосподарських культур – ті, які дають ще цілком недавно немислимі врожаї, і добрива, якими ми не лише власні ниви оброблюємо, а і півсвіту забезпечуємо, навіть механізоване доїння корів, і багато-багато іншого.

Що ж все-таки означає тренд «нова література»? Можливо, це просто атипове явище на літературному фронті персональної творчої біографії, спричинене трагічною екстремою 2014 р.? Очікуватимемо чи й самі братимемося до оцінки присуду літературної історії? Причому ми ніколи і ніде не диктуємо своїх умов, – для нас завжди важлива, у першу чергу, сама робота та її результат. Та в реальності змушені воювати із тими, які у більшості своїй, на жаль, неумілі й малограмотні люди. Відповідати на тіiasi, які отримуємо у вигляді від пропозицій того, що маємо. Важливо все ж віднайти і свої реперні точки в оцінках, зважаючи, певною мірою, і на груповий сеанс модерування громадської думки, що позиціонує себе у відмові від нірвани, у пірнанні у той же даосизм із яскравим есхатологічним забарвленням, оголюючи при цьому головні енергетичні спонсори особистості. Цей процес – свого роду декодування «німоти», вабив протягом тисячоліть усіх мудреців світу – від античності й середньовіччя. Саме поезія є найбільш оголеним нервом будь-якого часопростору. Літературна біографіка кризь поетичне слово найбільш влучно віддзеркалює добу. З. Фрейд, наприклад, уважав, що до винайдення психоаналітики достукатися до людської праоснови можна було «лишь в метафорической форме через произведения поэтов, художников и одаренных сновидцев» (Современная теория сновидений, 1999).

Чи не тому ми так старанно досліджували біографічні колізії,

трансформовані у творчість, Платона Воронька, уродженця Сумщини; чия поетична муза народилася під час Другої Світової війни, а відійшла до вічності напередодні нашої Незалежності, у період пост-Чорнобильський, у так звану, перебудову? До кінця й не визволившись із пут застою. Чому поет, ім'я якого завжди вирізнялося на літературному обрії, так непокоївся днем, що наставав, і замикався в собі? (Рева, 2014 : 204). Можливо, якби ми дослухалися до поетів – справжньої еліти України, не сталося б таких непоправних подій на буремному Сході України?

На жаль, «молода література» у френетичному ритмі сучасності обрала найкоротший шлях до слави — скандал. Але є й інституційний аспект проблеми: питання захисту культури: голос молодих літераторів неприсутній у просторах реальних світових проблем. Чорнобиль, Чечня, Балкани, Курдистан, Грузія... Зони мовчання. Проте *реальні зміни* визначатимуть лише ті особистості, які зуміли бути інтелектуально і психологічно незалежними в період глобалізації. Відомо, що звиклі до неповаги «колонізовані» культури зробили частиною свого ґенофонду не лише критику (часто – деструктивну), а й хронічну недооцінку літературознавчих процесів. Ось тому вихід із колоніального статусу може відбутися лише шляхом побудови, а не шляхом деструкції.

Україна – для себе і світу має – очиститися від нашарувань т. зв. радянського соцреалізму, вживаючи заявлене слово «гуманний» (гуманітарний), і допомогти усвідомити парадигмальний масштаб поняття «соціогуманістичний» як власний новотвір, що має не лише український вимір (Вовканич, 2014). Не все людське – людяне. Якщо поняття «соціальне» означає людське, суспільне, а «гуманне» – людяне, то їх синтез, власне, складе «соціогуманістичне» як нову якість емерджентності (окрім структури і функцій) суспільних систем. Лише якісна трансформація інституцій спільноти і людина може пришвидшити прорив на світові цивілізаційні простори.

2014 рік абсолютно змінив нашу національну свідомість. Наша надія стала сильнішою, засвоєно найжорстокіші, найболючіші уроки. Українська земля заливалася кров'ю своїх кращих синів, багато з них іще навіть не встигли подарувати їй нове покоління українців. Безглуздо, дико, несправедливо відійшли у розквіті власних сил кращі українські герої, не шкодуючи ані життя молодого, ані гірких сліз своїх матерів. А скільки ще могли зробити для розбудови Української держави! Сумно через Крим, знищений Донбас, через тисячі передчасно й несправедливо обірваних українських життів, які для когось – статистика. Один із найважливіших чинників для української справи – це час. Ми маємо проявити велике національне терпіння. Не треба дивитися на людину, яка живе у Донецьку, говорить чужою мовою, і думати, що вона не є українцем. І вона теж є українцем. І не можна вимагати від неї вчити українську мову. Але, попри все, є набагато важливішим, щоб державною мовою говорили її син чи онук, а українська мова, врешті, звільнилася б із лінгвістичної в'язниці.

Україна через свої патріотичні Небесні Сотні і героїв АТО несе нині нові смисли буття уярмлених народів, концепти міжнародних

відносин, що ґрунтуються на засадах християнської моралі та паритетного двовалентного захисту і людини, і нації, а не на ідеологемах облаштування імперій за рахунок анексії чужих земель і вбивства туземного люду. Україна думає глобально, діє патріотично і разом з тим – синергійно творить «хоч сиnam, як не собі, кращу долю в боротьбі».

Сучасність – це час інформації, і тому твори, здебільшого, дуже динамічні й інформаційні. Рідко, коли сучасний читач може собі дозволити відвести достатньо часу, щоб насолодитися неквапливим читанням книг. Здебільшого це читання у транспорті чи пізно увечері, за рахунок сну. Це може бути історична література, бо ми прихильники теорії, що історичний процес є спіралеподібним і має циклічний характер. Історичні події можуть підказати можливі варіанти розвитку сучасності. Навіть історичні постаті час від часу з'являються дуже схожі на своїх попередників, які жили за сотні років до того. Це помітили навіть античні автори – зокрема, Плутарх, який писав портрети римських імператорів, полководців, проводячи аналогію з давньогогрецькими. А Революція Гідності, на наш погляд, має багато схожого з Великою французькою революцією.

Тому постає нагальна проблема – створити унікальні портрети українців, в абсолютності багатограння – у побуті, мові, інтерв'ю, споминах, епістолярії тощо – в нашому житті, в минулих століттях, показати жіночий феномен, різноманітні інородні впливи – представити унікальну колекцію збірного портрета українця в літературній біографії. Наша мета – не кількісно це зробити, а знайти те суттєве, що відрізняє українця, і, навпаки, що є схожого.

Ось таким, здебільшого, неоднозначним постає перед світом українець. Чого у ньому більше – плюсів чи мінусів – часом, ми й самі утруднюємося в такій оцінці. Тому працюємо над собою далі і наполегливо. Ми тільки зробили початок до осмислення й аналізу героїв нової літератури.

І. Франко наголошував: «Маємо стати організмом, здатним до суверенного політичного й культурного життя... живою одиницею між інших народів».

Французький письменник і філософ Анрі – Леві Бернар, виступаючи на Київському Майдані у лютому 2014 р. переконаний у тому, що наша боротьба – це боротьба не лише за українську, а й європейську ідею, цінності: «Ви даєте плоть європейському проекту. Ви повертаєте йому сутність і програму. Ви надаєте не тільки чистіший, а й точніший і багатіший смисл слову й ідеї Європи» (Бернар, 2014).

«Ваша мрія – це Європа. Не Європа фінансистів, а Європа цінностей. Не бюрократична, а духовна Європа. Не та Європа, що втомилася від самої себе й сумнівається у власному призначенні, а жива, вируюча, героїчна Європа. Через те європейець, який потрапляє сюди з охопленої сумнівами Європи, що не уявляє, хто вона така і куди їй іти, відчуває, здавалося б, забуті почуття, коли бачить тут оцей вогонь. Ви показуєте нам, яким дивом може бути Європа, якщо розв'язати

те, що німецький філософ і ворог нацизму Едмунд Гуссерль назвав «прахом великої втоми» (Бернар, 2014).

Ось таким, здебільшого, неоднозначним постає перед світом українець. Чого у ньому більше – плюсів чи мінусів – часом, ми й самі утруднюємося в такій оцінці. Тому працюємо над собою далі і наполегливо. Ми тільки зробили початок до осмислення й аналізу героїв нової літератури.

І. Франко наголошував: «Маємо стати організмом, здатним до суверенного політичного й культурного життя... живою одиницею між інших народів».

Література

1. Атипова література // Україна молода. – 2015. – 17 березня.
2. Atypova literature [Analysis of modern Ukrainian literary] (2015). *Ukraina moloda*, 17 berez. [in Ukrainian].
3. Бернар А.-Л. Ми всі українці / Бернар А.-Л. – Ел. ресурс: [http // www Z republic.org. ua /ua/ analytics / 12687](http://www.zrepublic.org.ua/ua/analytics/12687).
4. Bernar A.-L. (2015). *Mu vsi ukrainci* [Роздуми про сучасну політику України]. (n.d.). Retrieved from : [http // Z republic.org. ua /ua/ analytics / 12687](http://Zrepublic.org.ua/ua/analytics/12687) [in France].
5. Бернар А.-Л. Україна носить ідею Європи / Бернар А.-Л. – Ел. ресурс: [http // www hromadske radio.org/2015/02/20/ Bernar-Anri- Levi \(2015\) Ukraina – nosit – ideyu- Evropy](http://www.hromadske.radio.org/2015/02/20/Bernar-Anri-Levi-(2015)-Ukraina-nosit-ideyu-Evropy) [Reflections on the current policy of Ukraine] (n.d.). Retrieved from : // [hromadske radio.org/2015/02/20](http://hromadske.radio.org/2015/02/20) [in France].
6. Бистрицький Є. Конфлікт культур і філософія толерантності / Бистрицький Є. – Ідея культури: виклики сучасної цивілізації. – К.: Альтерпрес, 2003. – 192. – [С.3-11; С.77-96].
7. Bystrycky E. (2003). *Konflikt kultur i filosofia tolerantnosti // Ideya kultury : vyklyky suchasnoji civilizaciji* [Product of modern phylosophy]. K., Alterpres [in Ukrainian].
8. Вовканич С. Пес небезпечний спереду, кінь – ззаду, а москаль – з усіх боків / Вовканич С. – Україна молода. – 2014. – 8 жовт.
9. Vovkanych S. (2014). *Pes nebezpechny speredu, kin' – zzadu, a moskal' – z usich bokiv* [Modern politika of Ukraine]. *Ukraina moloda*, 8 zhovtnya [in Ukrainian].
10. 04. 1942 ; Довженко О. Україна в огні: щоденник, кіноповість, оповідання / Довженко О. – Х.: Фоліо, 2010. – 351 с.
11. 04. 1942 ; Dovzhenko O. [2010]. *Ukraina v ogni : szhodennyk, kinopovist', opovidannya* [Text]. Charkiv: Folio, 351 s. [in Ukrainian].
12. Жук О. Чому Сталін? Величання або замовчування радянської доби в музеях призводить до проблем у суспільстві та війни у країні / Жук О. – Україна молода. – 2015. – 4 лют.
13. Zhuk O. (2015). *Chomu Stalin? Velychannya abo zamovchuvannya radyanskoji doby v muzeyach pryzvodyt' do problem u suspilstvi ta vijny u kraini* [Modern politika of Ukraine]. *Ukraina moloda*, 4 lutogo [in Ukrainian].
14. Никуленко Т. Бывший начальник космодрома «Плесецьк» генерал-полковник Иван Олейник... / Никуленко Т. – Бульвар Гордона. – 2015. – № 14.
15. Nykulenko T. (2015). *Vyvshy nachalnik kosmodroma «Pleseck» general-polkovnik Ivan Oleynuk...* [Modern politika of Ukraine]. *Bulvar Gordona*, № 14 [in Ukrainian].
16. Рева Л. Молитва за Україну: Майдан – Гібридна війна. Героїка особистості в літературній біографії / Рева Л. – Науково-інформаційний вісник АН ВО України. – 2016. – № 1 (96). – Січень-берез. – С. 101 – 117.

17. Reva L. (2016). Molytva za Ukrainu : Majdan – Gybrydna vijna. Geroika osobystosti v literaturnij biografici [Analysis of modern Ukrainian literary]. Naukovo-informacjny visnyk AN VO Ukrainy, № 1 (96), Sichen'-berez., s. 101 – 117 [in Ukrainian].
18. Рева Л. Платон Микитович Воронько: 1913 – 1988: До 100-ліття від дня народження: Монографія / Рева Л. – К.: Альтерпрес, 2014. – 204 с.
19. Reva L. (2014). Platon Mykytovich Voron'ko: 1913 – 1988: Do 100-littya vid dnya narodzhennya [Monografija]. K.: Alterpres, 204 s. [in Ukrainian].
20. Рева Л. Реліз літературної біографіки сучасної України / Рева Л. – Knowledge. Education. Law. Management. Nauka. Oświata. Prawo. Zarządzanie. – Łódź, 2015. – № 3 (11) / 2015. Wrzesień. – 384 с.
21. Reva L. [2015]. Reliz literaturnoyi biographiky suchasnoj Ukrainy [Analysis of modern Ukrainian literary]. Knowledge. Education. Law. Management. Nauka. Oświata. Prawo. Zarządzanie, Łódź, № 3 (11) / Wrzesień, 384 с. [in Poland].
22. Reva L. [2015]. Release of literary biographyka of modern Ukraine [Analysis of modern Ukrainian literary]. Knowledge. Education. Law. Management. Nauka. Oświata. Prawo. Zarządzanie, Łódź, № 3 (11) / Wrzesień, 384, s. 258— 264 [in Poland].
23. Рева Л. Тарас Григорович Шевченко: Людина, Поет, Пророк, Символ України: до 200-ліття від дня народження: Збірник наукових статей / Рева Л. – К.: Фенікс, 2014. – 112 с.
24. Reva L. [2014]. Taras Grygorovich Shevchenko : Lyudyna, Poet, Prorok, Symvol Ukrainy : Do 200-littya vid dnya narodzhennya [Analysis of Shevchenko's poetry]. K.: Feniks, 112 s. [in Ukrainian].
25. Современная теория сновидений. – К.: Рефл-бук; М.: АСТ, 1999.
26. Sovremennaya teoriya snovydeniy (1999) [Text]. K.: Refl-book; M.: АСТ, 1999 [in Ukrainian]. [in Russia].
27. Шістдесят поетів шістдесятих років: Антологія нової української поезії / Упор. Б. Кравців. – Нью-Йорк: Пролог, 1967. – 299с.
28. Kravciv B. (1967) Shistdesyat poetiv shistdesyatykh rokiv: Antologiya novoyi ukraïnskoyi poeziyi [Antology of modern Ukrainian poetrys]. New-York: Prolog, 299 s. [in USA].

АНОТАЦІЯ

Стаття базується на одночасових знакових збігах 2014 р. : 200-річчя від дня народження Великого Кобзаря, і днем його пам'яті. Окрім того, Україна вступила у нав'язану їй фазу війни. Проблема, порушена автором у попередній частині, є продовженням літературознавчих досліджень, і сьогодні постає особливо актуально, оскільки на кону – не лише збереження української нації, її історії, яка на жаль, за певними лекалами, здатна повторюватися, а й самої України як держави. На паралелях творчості класика світової літератури Е. Хемінгуей, який не витримав іспитів життя, пустивши в себе кулю, українці хоробро протистоять ворогові. Жертовність українців під час Майдану, війни на Сході України, щоденний подвиг є ніби протиставленням легкодухості, виявом шаленого спротиву дійсності– «я не здамся без бою». Робиться спроба дослідити, що ж все-таки означає тренд «нова література»? Можливо, це просто атипове явище на літературному фронті персональної творчої біографії, спричинене трагічною екстремою 2014 р.? Література Майдану переросла в воєнну літературу, присвячену подіям війни на Сході України. Вчорашні майданівці, сьогоднішні добровольці стали боронити від ворожої навали рідну землю. Подвиг героїв, чия зірка спалахнула заради України, свідчить про незламну волю пересічного українця визволитися з пут рабства, ціною власного життя виборюючи свободу. І феномен подвигу триває. Автор

висуває ряд невідкладних завдань, які необхідно втілювати. Програючи ворогові інформаційну війну, ми мусимо виграти цей бій. Постає нагальна проблема – створити унікальні портрети українців, в абсолютності їх багатограння – у побуті, мові, інтерв'ю, споминах, епістолярії тощо – в нашому житті, в минулих століттях, показати жіночий феномен, різноманітні інородні впливи – представити унікальну колекцію збірного портрета українця в літературній біографіці. Наша мета – не кількісно це зробити, а знайти те суттєве, що відрізняє українця, і, навпаки, що є схожого. Ми мусимо бути ближчими до світу, відкритими в спілкуванні, більше розказувати про себе самих, про війну – правдиво, чесно, відверто. Зліквідувати білі плями яких би то не було замочувань – за допомогою масмедіа, кінострічок, класичної літератури, публіцистики, живопису, театральних вистав тощо.

Ключові слова: *Е. Хемінгуей, особистість, особа, ментальність, поезія, література.*